

МЕТОДИЧНА КОНЦЕПЦІЯ ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ ПОЛІГРАФІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ПРОФЕСІЙНОГО СПРЯМУВАННЯ

У статті розглядаються методичні принципи навчання іноземної мови студентів поліграфічних спеціальностей через зміст професійної діяльності. Зокрема у ній описано систему вправ, втілену у навчальному посібнику із навчання англійської мови професійного спрямування студентів 3 курсу поліграфічних спеціальностей. Навчальний посібник «Поліграфічні справи» (“Printing and Publishing Matters”) не є типовим підручником інноваційного типу для вивчення англійської мови для спеціальних цілей. Під час роботи з цим підручником студенти мають можливість ознайомитись з їхньою спеціальністю англійською мовою.

Ключові слова: навчання іноземної мови професійного спрямування, навчання через зміст професійної діяльності, навчання студентів поліграфічних спеціальностей.

Навчання іноземних мов у немовному ВНЗ передбачає оволодіння студентами навичками й уміннями іншомовної комунікації з метою професійного зростання. Головною метою професійного навчання є формування особистості фахівця, який ефективно здійснює трудову діяльність. Іншими словами, воно має забезпечити не тільки оволодіння сукупністю знань, умінь і навичок, включаючи професійну комунікативну компетенцію іноземною мовою, що вивчається, а й формування професійно значущих якостей особистості, що посилює і робить значущим соціальний аспект професійно-орієнтованого навчання. Важливу роль у цьому процесі відіграє мотивація вивчення іноземної мови, яка виражається у потребі організувати професійну комунікацію, у тому числі іноземною мовою. Тому однією з головних особливостей іноземної мови як навчальної дисципліни є професійно-орієнтований характер, що має відобразитися у цілях та змісті навчання.

Одним з перших досліджень навчання мови та спілкування нею через зміст інших навчальних дисциплін є монографія таких зарубіжних дослідників, як D.M. Briton, M.A. Snow та M.V. Weshe [7]. У цій монографії вчені дають визначення навчання через зміст професійної діяльності як поєднання змісту фахових дисциплін із цілями навчання іноземних мов. Це забезпечує паралельне засвоєння знань із певної (немовної) дисципліни, а також мовленнєвих навичок та умінь, пов'язаних з мовою, що вивчається та зі спілкуванням нею.

Таким чином, мова стає засобом, за допомогою якого отримують знання, а її вивчення мови стає більш конкретним, а не абстрактним (порівняно з традиційним мовою навчання, де основний акцент робиться на самій мові) [11, с. 4].

Саме тому ми вважаємо, що при розробці методики навчання студентів поліграфічних спеціальностей англійської мови професійного спрямування, яка є об'єктом наших науково-методичних пошуків, слід використовувати саме методику навчання ІМ через зміст професійної діяльності.

Аналіз досліджень. Зазначимо, що після опублікування у 1980 р. дослідження Р.С. Robinson [16], присвяченого *ESP – English for Specific Purposes*, а також праць В. Coffey, С. Kennedy, R. Bolitho, Т. Hutchinson [13], А. Water поняття «навчання англійської мови певної спеціальності» стійко увійшло до методики навчання англійської мови як нерідної в англословних країнах.

Вітчизняними вченими-методистами створено цілу низку методик для немовних ВНЗ. Серед них – Е. Мірошніченко, І. Онісіна (для ВНЗ економічного профілю), Л. Котлярова, Г. Савченко (для майбутніх юристів), О. Петрашук, М. Задорожна (для медичних ВНЗ), А. Ємельянова, О. Тарнопольський (для студентів технічних спеціальностей), Л. Морська (для майбутніх

учителів фізичного виховання), Л. Манякіна (для студентів торгівельно-економічних спеціальностей), Ю. Друзь (для майбутніх менеджерів), Р. Зайцева (для студентів вищих військових навчальних закладів), Г. Турчинова (для майбутніх біологів), О. Калашнікова (для майбутніх бібліотекарів), Т. Алексеева, Л. Ананьєва (для студентів філологічних спеціальностей), С. Козак (для майбутніх фахівців морського флоту), М. Галицька (для майбутніх працівників сфери туризму), Л. Логутіна (для майбутніх менеджерів зовнішньо-економічної діяльності).

На даний момент у галузі викладання іноземної мови професійного спрямування досягнуто значних успіхів. Про це свідчать дослідження О. Тарнопольського та С. Кожушко [5], З. Корневої [6]. Зарубіжні дослідники теж приділяють значну увагу навчанню іноземної мови професійного спрямування: J. Crandall (1992), N. Cloud, F. Genesee та E. Hamayan (2000), S. Burger, M. Wesche та M. Migneron (1997) та ін.

Однак зазначені напрями досліджень не вичерпують усіх питань професійної підготовки студентів немовних вищих навчальних закладів і, крім того, не розкривають проблеми іншомовної підготовки студентів видавничо-поліграфічних спеціальностей. Саме це і зумовлює **актуальність** цієї статті.

Виклад основного матеріалу: Навчання іноземної мови через зміст професійної діяльності, тобто через зміст спеціальних дисциплін (*content-based learning, content-based language instruction*) – провідний та найефективніший напрям організації та інтенсифікації оволодіння студентами іноземною мовою у професійних цілях. Основну увагу студенти спрямовують на засвоєння екстралінгвістичної інформації певної дисципліни через посередництво іноземної мови. Розвиток суто мовленнєвих навичок та вмінь здійснюється в цьому процесі попутно. Таким чином, навчання іноземної мови через зміст професійної діяльності усуває наявний у більшості ВНЗ розрив між навчанням мови та навчанням спеціальних (фахових) дисциплін, заради спілкування у сфері яких мова власне і вивчається. Однак на даний момент не існує навчально-методичних комплексів для навчання іноземної мови студентів поліграфічних спеціальностей взагалі, у тому числі навчально-методичних комплексів, заснованих на методиці навчання через зміст професійної діяльності. Саме тому всі ці критерії були враховані при написанні навчального посібника «Поліграфічні справи» (“Printing and Publishing Matters”).

Навчальний посібник «Поліграфічні справи» (“Printing and Publishing Matters”) не є типовим підручником у порівнянні з іншими підручниками та посібниками для вивчення англійської мови для спеціальних цілей. При роботі з цим підручником студенти занурюються в особливості їхньої спеціальності англійською мовою через зміст професійної діяльності. Принцип цієї книги заснований на так званому «навчання через діяльність».

Слідом за такими вченими як О. Тарнопольський, З. Корнева ми вважаємо, що, виходячи із компонентного складу іншомовної комунікативної компетенції, іноземна мова повинна викладатися аспектно.

Такими аспектами ми визначили: *предметний* (для встановлення зв'язків з майбутньою спеціальністю, забезпечення професійного характеру комунікативної компетенції, яка формується, та для розвитку формально-логічної компетенції) та *комунікативний* (для поєднання всіх попередніх аспектів в єдиному процесі іншомовного спілкування). Відбір саме цих двох аспектів обґрунтовується тим, що підручник розрахований на студентів 3-го курсу. Таким чином, у кожному циклі занять акцентується на окремому аспекті. У межах одного тематичного циклу занять обов'язково охоплюються обидва аспекти на змістовному матеріалі кожної конкретної теми, причому кожному з аспектів приділяється однакова увага і на нього відводиться приблизно однаковий обсяг навчального часу.

Слід також зазначити, що при написанні даного посібника ми керувалися принципом системності викладення професійної інформації. Це означає, що у посібник досить системно та повно викладено англійською мовою базові поняття у галузі поліграфії та книгодрукування з охопленням усіх основних питань, що стосуються даної професійної діяльності майбутнього фахівця. Ці базові поняття були відібрані на основі аналізу ОКХ та ОПП спеціальнос-

тей 6.051501 «Видавничо-поліграфічна справа», 6.030303 «Видавничка справа та редагування», 6.030601 «Менеджмент», 6.020205 «Образотворче мистецтво», 6.030302 «Реклама і зв'язки з громадськістю (у поліграфії, видавництві, та книгорозповсюдженні)», 6.050503 «Машинобудування» та чинних навчальних програм.

Тобто після опрацювання даного посібника, що базується на тематичному навчанні через зміст професійної діяльності, у свідомості студентів виникне чітке уявлення про їхню майбутню спеціальність та майбутню професійну діяльність у даній галузі в цілому і, що найважливіше, це уявлення створюється засобами іноземної мови.

Посібник «Поліграфічні справи» (“Printing and Publishing Matters”) призначений для студентів 3-го курсу поліграфічних спеціальностей та є по суті навчально-методичним комплексом, оскільки він складається з «Книги для студента» (*Coursebook*), яку студенти разом із викладачем опрацьовують в аудиторії, «Робочого зошита» (*Workbook*) для самостійної позааудиторної роботи студентів – виконання частини домашніх завдань, «Книги для викладача» (*Teacher's book*), що містить методичні вказівки та поради щодо організації кожного окремого заняття, самостійної роботи студентів та компакт-диска, де містяться всі аудіо- та відеоматеріали для прослуховування як в аудиторії, так і для самостійного прослуховування поза аудиторією (під час виконання домашнього завдання). Крім того, окремими додатками подаються графічні записи аудіо- та відеоматеріалів курсу, розміщені на компакт-диску, і глосарій (*Glossary*) усієї базової лексики, що подана з перекладом українською мовою. Посібник складається з двох частин, кожна частина, у свою чергу, складається з чотирьох модулів, а кожен модуль містить від одного до трьох уроків (*Units*). Кожен урок складається з двох фокусів (*Focuses*) – змістовий фокус (*Content Focus*) та комунікативний фокус (*Communicative Focus*).

Слід також зазначити, що модулі та уроки «Книги для студента» та «Робочого зошита» повністю збігаються за тематикою, тому матеріали «Робочого зошита» забезпечують додаткове опрацювання того, що студенти вивчили в аудиторії.

Змістовий фокус є складовою кожного уроку, саме в цій його частині подано інформацію із певної теми професійного спрямування.

Наприклад, в 4-му уроці «Розповсюдження друкованої продукції» у *змістовому фокусі* розглядаються такі питання: визначення розповсюдження друкованих матеріалів, процес розповсюдження, схема процесу розповсюдження, проблеми, пов'язані із процесом розповсюдження і так далі. Нижче наведено приклад завдання з цього уроку.

Task 8. Distribution workflow. Distribution workflow is a rather complicated process. Below there is the information about the publishing company's distribution workflow, whose steps are given in the wrong order; put all the steps in the correct order (*You have 7 minutes for this task*).

1. The package's weight is recorded.
2. In some cases reports are created by the carrier, in order to track the progress of the shipment.
3. The finished printed material enters the shipping area from the bindery department, the pressroom, or from an external source.
4. The material is packaged, which can include banding, wrapping, boxing, etc.
5. The carrier that was previously scheduled to pick up the shipment arrives and picks it up.
6. Bills of lading (BOLs) and packing slips are produced using computer-generated software and affixed onto the package.

Одним із завдань *змістового фокусу* є читання автентичних текстів з тематики уроків. Усі тексти були запозичені із автентичних джерел і не були адаптованими, а просто синтезованими (L. Trimble, 1992). Синтезовані тексти – це тексти автентичні, переробка лише полягає у 1) додаванні певної інформації з метою сполучання цього тексту з попереднім та подальшим навчальним матеріалом; 2) вилученні деяких частин оригінальних текстів – менш важливих з точки зору дібраної тематики спілкування; 3) з'єднанні підібраних частин оригінальних текстів таким чином, щоб уникнути порушень логіки висловлювання та отримати в результаті закінчений зв'язний текст [1]. Дотекстові, текстові та післятекстові вправи дозво-

ляють краще зрозуміти суть текстів та почерпнути якомога більше інформації з них. Дотекстові вправи часто спрямовані на використання фонових знань студентів, а саме, наявні вправи на пояснення значення слів, відповіді на запитання, дискусії. Наприклад:

Task 2. Now you are going to read the text about the process of distribution. Before reading, fill in the first two columns of the following *KWL Chart*. You have to write what you know about the distribution process (the column “What I Know”) and what you want to find out about it (the column “What I Want to Know”). The third column should not be filled in right now. (*You have 10 minutes for writing your answers and discussing them*).

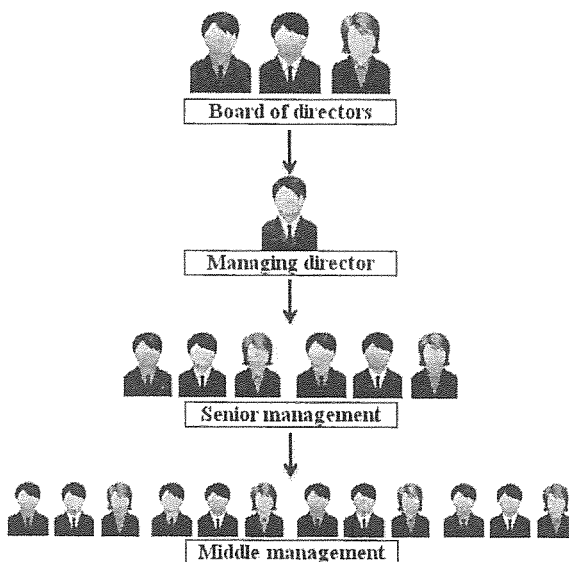
Topic: What do you know about distribution?		
K: What I Know	W: What I want to know	L: What I Leaned

Після прочитання тесту студентам пропонується виконати другу частину цього завдання:

Task 7. After the text analysis let’s go back to the *KWL Chart*. Now we are going to fill in the third column “What I Leaned”. After filling in the first column let’s have a look at your second column and see whether there are all the answers to your questions in the text; if everything what you wanted to know about is now familiar to you. If not, find the answers to your questions in the Internet at home (*You have 3 minutes for this task*).

Багато вправ у змістовому фокусі проілюстровані рисунками і схемами, що допомагає студентам краще зрозуміти зміст. Приклад такої вправи наведено нижче:

Task 1. Company structure. The organizational structure of a typical company is shown on the below given chart. Your task is to look through the chart attentively and say whether you think the structure of a printing production or publishing company would be the same or similar. Which other departments do you think a publishing company may have? Explain your answer (*You have 10 minutes for the entire task*).

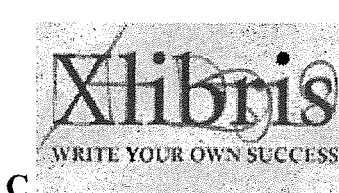
Виконання завдань змістового фокусу дозволяє студентам отримати загальне уявлення про ту чи іншу конкретну фахову тему засобами іноземної мови, закласти основи відповідних мовленнєвих навичок та вмінь для подальшого професійного спілкування та дає змогу перейти до комунікативного фокусу, який іде слідом за змістовим фокусом.

У такий спосіб студенти, вже ознайомлені з новою інформацією, словами і висловами з цієї теми, можуть їх використовувати у спілкуванні. Основне завдання комунікативного фокусу полягає у набутті студентами навичок професійного спілкування англійською мовою, що

дозволить їм говорити, слухати, читати та писати, використовуючи контент (зміст) даного уроку. Перегляд відеоматеріалів та прослуховування аудіоматеріалів є невід'ємною частиною *комунікативного фокусу*, і після таких вправ завжди йдуть комунікативні вправи, наприклад, обговорення (у малих групах або групі). Ось приклад вправи *комунікативного фокусу*:

Task 17. A logo is a graphic mark or emblem commonly used by commercial enterprises, organizations and even individuals to aid and promote instant public recognition.

Look at logos of different publishing companies. Give your understanding of each of them. Why do you think they have chosen such logos? Guess what kind of literature they publish as well as their target audience (*You have 5 minutes for this task*).

Деякі вправи *комунікативного фокусу* – творчі та креативні, тому в книзі для вчителя зазначено, яка саме інформація повинна бути обов'язковою представлена під час презентації логотипу, наприклад, студент повинен пояснити передумови створення свого логотипу, сказати чому він / вона обрали ті чи інші його елементи і т.і.

Task 18. Imagine that you work as a trainee at the marketing department of a publishing group. They are going to open a new company in Australia that will publish magazines, books, leaflets and other materials for baking industry. All the trainees are given the task to create this new company's logo. So, it's your chance to become a permanent employee! (*You have 5 minutes for this task*).

Рольові ігри є невід'ємною частиною *комунікативного фокусу*. Під час гри студенти почувають себе вільніше, стають сміливішими та мотивованішими. Прикладом рольової гри може слугувати така вправа:

Task 19. Role-play. Work in groups of three or four. A publishing company «Nova knyga» is facing some problems connected with the clients' number fall. So they decided to hire a marketing company to help them to attract more clients and to increase the number of sales (sales level). The marketing company they hired made the following suggestions in this situation.

- Identify a target market whose needs are not currently being met, not being satisfactory or even recognized.
- Think about or find competitive offerings of other publishing companies. You may «borrow» some ideas from them.
- Actionable solution: reduce you prices, offer some discounts, complete orders in shorter times.

Which suggestions do you think are reasonable? Which are not? Why? Think of any other suggestions you can come up with (*You have 15 minutes for this task*).

На нашу думку, саме проектна методика є одним із варіантів навчання через зміст, адже суть проектної методики – те саме «навчання через дію». Крім того, суть проектного підходу полягає в тому, що студент відкриває нові для себе факти й осмислює нові поняття, а не отримує їх готовими від викладача, що і лежить в основі принципу конструктивізму. Отже, змінюється роль викладача: він – не інструктор, а компетентний колега, наставник.

Саме тому в кожному уроці є завдання на створення групових/самостійних проектів. Більшість проектів мають бути підготовлені в позааудиторний час у малих групах. Співпраця допомагає студентам бути конкурентними і готує їх до майбутньої роботи з колегами. Коли робота над проектом виконана, студенти представляють його на занятті. Презентація є ще однією важливою частиною процесу навчання, оскільки студенти можуть зрозуміти, чи їхня робота зрозуміла іншим студентам і чи повністю вони розкрили тему (коли інші студенти ставлять свої питання доповідачам).

Project work. Work in pairs of three or four. Imagine that you and your friend opened a partnership company. As a new company, your profits are not very high. So you haven't got a marketing department. Discuss in pairs how to conduct a market research for your company. Choose a certain product or service to focus the research on. What techniques will you use to do the research? Why? Which questions will you ask? Write questions for the interviews or questionnaires. (For instance, if you are a book publishing company, you should find out which kinds of books most people read.) You should also think about the form of a questionnaire delivery: distribution, mailing, e-mailing. Exchange questionnaires with the other group and answer the questions. For the next class you and your partners should look through the answers to your questions and make a market research report. Present it in front of the class. For making the market research report you should find the information about it in the Internet and use one as an example.

Описаний вище навчальний посібник «Поліграфічні справи» у даний момент проходить апробацію в навчальному процесі серед студентів 3 курсу денної форми навчання Видавничо-поліграфічного інституту Національного технічного університету України "Київський політехнічний інститут". Перспективою подальших досліджень ми бачимо можливість створення такого підручника не тільки для студентів 3 курсу, але і для інших курсів.

Література:

1. **Дегтярьова Ю.В.** Методика навчання студентів вищих немовних навчальних закладів читання англійською мовою для ділового спілкування: дис. ...канд. пед. наук: 13.00.02 «Теорія і методика навчання: германські мови» / Ю.В. Дегтярьова. К., 2006. – 325с.
2. **Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання /** наук. ред. українського видання С.Ю. Ніколаєва. – К.: Ленвіт, 2003. – 273 с.
3. **Образцов П.И.,** Профессионально-ориентированное обучение иностранному языку на неязыковых факультетах вузов: учеб. пособие / П.И. Образцов, О.Ю. Иванова. – Орел: ОГУ, 2005. – 114 с.
4. **Поляков О.Г.** Профильно-ориентированное обучение английскому языку / О.Г. Поляков // ИЯШ. – 2004. – № 3. – С. 6-11.
5. **Тарнопольский О.Б.** Обучение через содержание специальных дисциплин и интернет-поиск при преподавании английского языка для профессионального общения студентам психологических факультетов / О.Б. Тарнопольский // Вісник Чернігівського державного педагогічного університету імені Т.Г. Шевченка. Вип. 70. Серія: педагогічні науки: Збірник. – Чернігів: ЧДПУ, 2009. – № 70. – С. 197–202.
6. **Тарнопольський О.Б.,** Корнева З.М. Аспектний підхід до навчання англійської мови для спеціальних цілей у немовних ВНЗ / О.Б. Тарнопольський, З.М. Корнева // Вісник ХНУ ім. В.Н. Каразіна. – 2011. – Вип. 18. – С. 231-239.
7. **Briton D.M.** Content-based second language instruction / D.M. Briton, M.A. Snow, M.B. Wesche. – New York: Newbury House Publishers, 1989. - 241p.
8. **Byrnes H.** Languages across the curriculum: Interdisciplinary structures and internationalized education / H. Byrnes, – National East Asian Languages Resource Center, Columbus, The Ohio State University, 2000 – P. 151-176.
9. **Crandall J.** Content-centered instruction in the United States / J. Crandall // Annual Review of Applied Linguistics. – 1992. – № 13. – P.111-126.
10. **Curtain, H. A.** Languages and children: Making the match / H. A. Curtain, C. A. Pesola. – NY: Longman, 1994. – P. 115-129.
11. **Genesee F.** Integrating language and content: Lessons from immersion / F. Genesee. – Santa Cruz, CA and Washington, DC: National Center for Research on Cultural Diversity and Second Language Learning, 1994. – P. 1-11 – Режим доступу: <http://www.carla.umn.edu/cobaltt/modules/principles/Genesee1994/genesee1994.pdf>.
12. **Genesee F.** Learning through two languages: Studies of immersion and bilingual education / F. Genesee. – Cambridge: Newbury House, 1987. – 213p.

13. **Hutchinson T.** Project English. Student's Book / T. Hutchinson. – Oxford: Oxford University Press, 1994. – 112 p.
14. **Korneva Z.M** The Printing and Publishing Matters / Z.M. Korneva, O.I. Krat. – Kyiv: Politechnika, 2012. – 267 p.
15. **Met M.** Learning language through content; learning content through language / M. Met // Foreign Language Annals. – 1991. – № 24. – P.281-295.
16. **Robinson P. C.** ESP today: A practitioner's guide / P. C. Robinson. – Hamel, Hempstead: Prentice Hall, 1991. – 146 p.
17. **Singer M.** Psychology of language: An introduction to sentence and discourse processing / M. Singer. – Hillsdale, NJ: Erlbaum. – 1990. – 257 p.

Е.И. Онышко

МЕТОДИЧЕСКАЯ КОНЦЕПЦИЯ ОРГАНИЗАЦИИ ОБУЧЕНИЯ СТУДЕНТОВ ПОЛИГРАФИЧЕСКИХ СПЕЦИАЛЬНОСТЕЙ АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ НАПРАВЛЕННОСТИ

В статье рассматриваются методические принципы организации обучения иностранному языку студентов полиграфических специальностей через содержание профессиональной деятельности. В частности описана система упражнений, воплощённая в учебном пособии по обучению английскому языку профессиональной направленности для студентов 3 курса полиграфических специальностей. Учебное пособие "Printing and Publishing Matters" не является типичным учебником в сравнении с другими учебниками и пособиями для изучения английского языка для специальных целей. При работе с этим учебником студенты изучают погружаются в особенности их специальности на английском языке через содержание профессиональной деятельности.

Ключевые слова: обучение иностранному языку профессионального направления, обучение через содержание профессиональной деятельности, обучения студентов полиграфических специальностей.

О.І. Онышко

METHODICAL CONCEPT OF THE TRAINING TECHNIQUES USED IN CONTENT-BASED LANGUAGE INSTRUCTION OF STUDENTS MAJORING IN PRINTING

The teaching techniques used in content-based language instruction of students majoring in printing are analysed in the article. In particular, the system of exercises incorporated in the textbook of the English language for professional matters for the 3rd year students majoring in printing is described. The textbook "Printing and Publishing Matters" is not a common textbook in comparison with the other course books for learning English for specific purposes. When working with the textbook students are immersed into the peculiarities of their majors in English. The principle this book is based on is so-called "learning by doing".

Key words: content learning, foreign language teaching for specific purposes, content-based language instruction of students majoring in printing.

